

ΙΩΑΚΕΙΜ ΤΗΣ ΦΛΟΡΑ (ΦΙΟΡΕ) (1135-1202)¹

Βαγγέλης Γερονικόλας

Εισαγωγή

Κατά τον διάσημο Γερμανοαμερικανό πολιτικό φιλόσοφο Eric Voegelin (1901-1985), τα σύγχρονα καταστροφικά ολοκληρωτικά καθεστώτα (Ναζισμός, Μπολσεβικισμός), οφείλουν τις ιδεολογικές τους ρίζες σε μια μεταλλαγμένη αναβίωση του αρχαίου Γνωστικισμού. Ως αρχή αυτής της αναβίωσης θεωρεί τις ιδέες του Καλαβρού μοναχού Ιωακείμ της Φλόρα ή Φιόρε (Joachim of Fiore) κατά τον 12^ο αιώνα.

Ο Ιωακείμ της Φιόρε παραμένει κυρίως άγνωστος για την, ας πούμε, επίσημη ιστορία της φιλοσοφίας. Παρά ταύτα, φαίνεται πως ήταν γνωστός στον Ομπάμα! Είναι αξιοσημείωτο ότι κατά την τελευταία προεδρική προεκλογική περίοδο στις ΗΠΑ, ο Μπαράκ Ομπάμα αναφέρθηκε τρεις φορές στο όνομα του Ιωακείμ της Φλόρα, ως παράδειγμα οραματιστή της παγκόσμιας ειρήνης και αγάπης, για μια ενωμένη ανθρωπότητα χωρίς Εκκλησία. Οι αναφορές μάλιστα αυτές ανάγκασαν το Βατικανό να ανακοινώσει επίσημα ότι οι ιδέες του Ιωακείμ της Φιόρε έχουν επισήμως καταδικασθεί ως αιρετικές.

Σήμερα υπάρχει στην Ιταλία διεθνές Ινστιτούτο μελετών των ιδεών του Ιωακείμ, και γίνεται ένα παγκόσμιο συνέδριο κάθε πέντε χρόνια.

Σύντομο Βιογραφικό

Ο Ιωακείμ ήταν υψηλόβαθμο στέλεχος στην αυλή του βασιλείου της Σικελίας της τότε εποχής. Γύρω στα 35 του πήγε για προσκύνημα στην Φραγκοκρατούμενη Ιερουσαλήμ, απ' όπου επέστρεψε το 1171 πολύ αλλαγμένος. Πληροφορίες περί της παραμονής του στην Ιερουσαλήμ δεν υπάρχουν. Πάντως, μετά την επιστροφή του εκάρη μοναχός, και ασχολήθηκε με την ερμηνεία της Αποκάλυψης του Ιωάννου.

Η Ερμηνεία της Αποκάλυψης

Ο Ιωακείμ πίστευε ότι η τελική έλευση του Αντίχριστου επίκειται. Την προσδιόρισε για το έτος 1262, περίπου. Η χρονολογία αυτή προκύπτει από την ερμηνεία της ιστορίας κατά τον Ιωακείμ. Την χώρισε σε τρεις περιόδους. Η ιδέα είναι ότι σε κάθε μία από αυτές τις κύριες ιστορικές

¹ Κατά κάποιους (1132-1202)

περιόδους αποκαλύπτεται και ένα από τα τρία πρόσωπα της Αγίας Τριάδος. Έτσι, η Παλαιά Διαθήκη είναι η εποχή του Πατρός, εποχή νόμου και τιμωρίας. Η Καινή Διαθήκη είναι η εποχή του Υιού, εποχή χάριτος και αγάπης. Αυτή όμως η χάρη και η αγάπη περιορίζονται στους Χριστιανούς μόνο οι οποίοι σε πολλά μέρη διώκονται. Κατά την τρίτη εποχή, την εποχή της παγκόσμιας ενότητας, αυτά τα δώρα θα δοθούν σε όλη την ανθρωπότητα. Αυτή θα είναι η εποχή του Αγίου Πνεύματος. Θα είναι μια τελική και ατελεύτητος *Νέα Εποχή* (όρο που χρησιμοποιεί ο ίδιος), χαράς, ευδαιμονίας, ελευθερίας, αφθονίας επί της γης. Το Άγιο Πνεύμα θα συνενώσει όλους τους ανθρώπους σε μία παγκόσμια κοινότητα. Στο γήινο αυτό παράδεισο δεν θα χρειάζεται Εκκλησία αφού όλη η γη θα είναι μία Εκκλησία. Προφανώς δεν θα χρειάζονται ούτε ιερείς αφού δεν θα υπάρχει πλέον ανάγκη για την επίκληση του Αγίου Πνεύματος.

Στον γήινο αυτό παράδεισο η κοινωνία θα ζει σοσιαλιστικά. Το 'πολίτευμα' θα είναι κάπως κατά το πρότυπο των μοναστηριών με κύριος χαρακτηριστικό την κοινοκτημοσύνη, χωρίς βέβαια πλέον καμία ανάγκη για άσκηση. Η ζωή θα εναρμονίζεται με το Άγιο Πνεύμα εκ του φυσικού της.

Αρχικά, κατά τη μεταβατική δηλαδή περίοδο, αυτός ο σε σύγχρονη γλώσσα 'διεθνής σοσιαλισμός', θα κατευθύνεται από ένα ηγέτη, ένα οδηγό, του οποίου όμως η ανάγκη γρήγορα θα εκλείψει, γιατί όλοι οι άνθρωποι θα είναι φωτισμένοι. Μια ελίτ πνευματικών ανθρώπων θα παραμείνει, αλλά κατά τα άλλα, σε αυτό τον κόσμο του μέλλοντος, οι άνθρωποι θα μπορούν να ζουν χωρίς πολιτικές αρχές. Θα υπάρχει αναρχία.²

Ο επί γης παράδεισος θα έλθει μετά την τελική νίκη κατά του Αντίχριστου. Ο Ιωακείμ ερμήνευσε τα επτά κεφάλια του θηρίου της Αποκαλύψεως σαν επτά διαφορετικά πρόσωπα Αντίχριστων. Τα πέντε πρώτα ήσαν: ο Ηρώδης, ο Νέρων, ο Αρειανιστής γιός του Μ. Κωνσταντίνου Κωνσταντίνος, ο Μωάμεθ, και κάποιος Μεσεμώθ (ηγέτης της Β. Αφρικής). Ο έκτος Αντίχριστος ήταν ο Σαλαντίν ο οποίος το 1187 ανακατέλαβε την Ιερουσαλήμ από τους Σταυροφόρους. Ο επόμενος λοιπόν θα είναι ο κυρίως Αντίχριστος, και μετά την τελική μάχη θα απελευθερωθούν όχι μόνο οι Χριστιανοί αλλά ολόκληρη η ανθρωπότητα.

Θα περίμενε κανείς ότι, αφού την μάχη κατά του Σαλαντίν την δίνουν οι Σταυροφόροι, αυτοί και πάλι θα δώσουν την τελική μάχη κατά

² Κατά πολλούς, ο γνωστός μας διαχωρισμός της ιστορίας σε αρχαιότητα, Μεσαίωνα, και νεώτερη εποχή είναι μια παραλλαγή των τριών εποχών του Ιωακείμ. Με τη λήξη του Μεσαίωνα, κατά παραλλαγή αυτής της ιδεολογίας, η καταπίεση της Εκκλησίας καταργήθηκε, και ο άνθρωπος, στο φως του δικού του βέβαια πνεύματος (γιατί τα περί Αγίου Πνεύματος ξεχάστηκαν), προσπαθεί ελεύθερος να χτίσει τον επίγειο παράδεισο επί της γης.

του 7^{ου}, του κυρίως Αντίχριστου. Για τον Ιωακείμ όμως ο κυρίως Αντίχριστος θα καθίσει στον θρόνο του πάπα Ρώμης!

Όπως είπαμε, Ιωακείμ προσδιόρισε την έναρξη της τρίτης εποχής για γύρω στα 1260. Στο 12^ο κεφάλαιο της Αποκαλύψεως, ως 1260 αναφέρονται οι ημέρες κατά τις οποίες ο Δράκων θα διώκει την Εκκλησία του Χριστού. Προφανώς η μετατροπή των ημερών σε χρόνια θέλει να προσδιορίσει την περίοδο κατά την οποία ο Χριστιανισμός υπέφερε και εμποδίστηκε να εξαπλωθεί σε όλη τη γη. Επιπρόσθετα υπάρχει και ένα αριθμολογικό επιχείρημα. Αφού από τον Αβραάμ μέχρι τον Χριστό είχαμε 42 γενεές, τόσες θα είναι και οι γενεές από τον Χριστό έως την παγκόσμια έλευση του Αγίου Πνεύματος. Εάν η διάρκεια της κάθε γενεάς κατά την δεύτερη περίοδο της ιστορίας είναι 30 χρόνια, 42 επί 30 ίσον 1260!

Λίγη ιστορία

Αυτό που είναι αξιοπερίεργο είναι ότι αν και η ερμηνεία την οποία παρουσιάσαμε είναι όχι μόνο ξεκάθαρα αιρετική αλλά και φαίνεται να θίγει τα συμφέροντα του Βατικανού, ο ίδιος ο Ιωακείμ χρημάτισε σύμβουλος διαφόρων παπών κατά τις δεκαετίες 1180 και 1190, σε θέματα αποκαλύψεως. Το 1220, ο πάπας Ονώριος III, χαρακτήρισε την ερμηνεία του Ιωακείμ ως 'Ορθόδοξη'!

Τα τρία άρθρα που κατέβασα από το διαδίκτυο, και από τα οποία αντλώ τις παραπάνω πληροφορίες, δεν κάνουν κανένα συσχετισμό μεταξύ της ερμηνείας του Ιωακείμ και της γενικής πολιτικής του Βατικανού σχετικά με τις Σταυροφορίες. Μπορούμε όμως εύλογα να υποθέσουμε ότι κάποια σχέση θα πρέπει να υπάρχει. Η Τρίτη Σταυροφορία κηρύχθηκε από τον πάπα το 1187, αμέσως μετά την κατάληψη της Ιερουσαλήμ από τον Σαλαντίν. Η ιδέα ότι ο Σαλαντίν ήταν ο έκτος Αντίχριστος εξύψωνε σε σπουδαιότητα τη νέα Σταυροφορία πιο πάνω από τις προηγούμενες. Και πράγματι, οι βασιλείς της Αγγλίας, της Γαλλίας και της Γερμανίας έσπευσαν να ανταποκριθούν στο κάλεσμα.³

Τον χειμώνα του 1190-91, ο Ριχάρδος ο Λεοντόκαρδος, παραχειμάζοντας στην Μεσίνα της Σικελίας, ζήτησε να δει τον Ιωακείμ. Κατά τον Ράνσιμαν, ο Ιωακείμ του εξήγησε τον ρόλο του βασιλέως στο έργο του Θεού και τον διαβεβαίωσε για τη νίκη του. Ο Ράνσιμαν είναι που αναφέρει ότι ο Ιωακείμ είπε στον Ριχάρδο ότι ο κυρίως Αντίχριστος, δηλαδή ο έβδομος, είχε ήδη γεννηθεί στην Ρώμη, και επρόκειτο να καθίσει αργότερα στον παπικό θρόνο! Αυτό δεν άρεσε στον Ριχάρδο. Και

³ Περισσότερο βέβαια να προσθέσουμε ότι με την ευλογία του ιερού πολέμου ο πάπας είχε από την Πρώτη Σταυροφορία καταργήσει τον Χριστιανισμό και τον είχε πρακτικά εξισώσει με το Μωαμεθανισμό.

παραμένει το ερώτημα: τι συμφέρον είχε το Βατικανό από την αίρεση του Ιωακείμ;

Οι θεωρίες του Ιωακείμ είχαν ιδιαίτερη απήχηση στο τάγμα των Φραγκισκανών μοναχών. Γι' αυτούς, ο μεγάλος πρόδρομος της νέας εποχής ήταν ο Άγιος Φραγκίσκος της Ασίζης. Κατά τον Ιωακείμ, όπως οι Προφήται της Π.Δ. προετοίμαζαν το έδαφος για την έλευση του Χριστού, έτσι και οι μεγάλοι Πνευματοφόροι ερημίται και ασκηταί προετοίμαζαν το έδαφος για την παγκόσμια κάθοδο του Αγίου Πνεύματος στον κόσμο. Οι ιδέες αυτές γύρω στο 1250 δημιούργησαν σχίσμα στο τάγμα των Φραγκισκανών. Καθώς πλησίαζε το 1260 άρχισαν να βλέπουν τον πάπα ως αντίχριστο! Τελικά, το 1262 τα έργα του Ιωακείμ της Φλώρα καταδικάστηκαν επισήμως από το Βατικανό ως αιρετικά. Αξίζει εδώ να θυμηθούμε ότι, το 1262, από την Κωνσταντινούπολη οι Φράγκοι είχαν ήδη εκδιωχθεί, ενώ οι Σταυροφόροι επανειλημμένα είχαν αποτύχει να ανακαταλάβουν και να εξασφαλίσουν την κυριαρχία τους επί της Ιερουσαλήμ. Το Φραγκικό βασίλειο της Ιερουσαλήμ περιοριζόταν σε μια πολύ στενή λουρίδα γης δίπλα στη θάλασσα χωρίς την Ιερουσαλήμ.

Σκέψεις και Υποθέσεις

Θα μπορούσαμε να θεωρήσουμε την ερμηνεία του Ιωακείμ ως μια προσπάθεια ιδεολογικής στήριξης του Βασιλείου της Ιερουσαλήμ. Υπήρχαν πολύ σοβαροί λόγοι για την ανάγκη ύπαρξης μιας τέτοιας ιδεολογίας. Εύκολα το βασίλειο της Ιερουσαλήμ θα μπορούσε να συνδεθεί με την Εβραϊκή προσδοκία της έλευσης του Μεσσία και την επαναδημιουργία του κράτους του Ισραήλ. Αλλά επειδή για τους Χριστιανούς ο Χριστός έχει ήδη έλθει, θα μπορούσε να συνδεθεί και με την έλευση του Αντίχριστου και να δει ο πληθυσμός τους Σταυροφόρους βασιλείς σαν τα επτά κεφάλια του θηρίου της Αποκαλύψεως καθώς μάλιστα αυτό περιγράφεται να εξέρχεται από την θάλασσα. Αν σ' αυτά προσθέσουμε και το γεγονός ότι οι Σταυροφορίες στηρίζονται την ιδέα του ιερού πολέμου και ότι αυτή δεν είναι καθόλου χριστιανική, όχι μόνο δεν δικαιώνεται η εξουσία των Φράγκων αλλά επιπρόσθετα δημιουργείται και μια έντονη θρησκευτική αίσθηση για το επικείμενο τέλος της ιστορίας.

Σε αυτό το πλαίσιο εύκολα καταλαβαίνουμε ότι οι Σταυροφορίες χρειάζονταν μια νέα θεολογική βάση. Αυτός όμως ο δρόμος σκέψης δεν μας βοηθάει να καταλάβουμε κάποια από τα σημαντικά σημεία της ερμηνείας του Ιωακείμ, έτσι τουλάχιστον όπως από δεύτερο ή τρίτο χέρι παρουσιάζονται σε άρθρα στο διαδίκτυο. Σύμφωνα με τον Ιωακείμ, μετά το 1260 προβλέπεται η κατάργηση όλων των βασιλείων. Ίσως επρόκειτο για ιδεολογία με ημερομηνία λήξεως. Θα καταργείτο μόλις άρχισε να πατάει σε βασίλειο της Ιερουσαλήμ σε στέρεες βάσεις. Ίσως αυτός είναι

και ο λόγος της ανοχής των παπών για μια τέτοιου είδους ερμηνεία. Προς το παρόν, με βάση τις παραπάνω πληροφορίες συμπέρασμα δεν μπορεί να βγει.

Ο Ιωακείμ ισχυρίστηκε ότι η ερμηνεία του ήταν προϊόν θείας αποκάλυψης. Αλλά αν υπήρξε εμπειρία αποκάλυψης, ο αιρετικός της χαρακτήρας υποδεικνύει και το ποιος ήταν αυτός που έκανε την αποκάλυψη. Αν είναι έτσι, μας ανοίγεται ένας νέος δρόμος ερμηνευτικών σκέψεων τον οποίον όμως ίσως δεν ωφελεί να ακολουθήσουμε.

Περί Αρχαίου Γνωστικισμού

Ερχόμαστε τώρα στο ουσιαστικότερο θέμα, αυτό δηλαδή του νεώτερου και σύγχρονου *Γνωστικισμού* το οποίο εγείρει ο Voegelin. Θα πρέπει όμως πρώτα να σκιαγραφήσουμε τα βασικά στοιχεία του αρχαίου Γνωστικισμού.

Γνωστικιστής λέγεται αυτός ο οποίος γνωρίζει τα περί της προελεύσεως του κακού στον κόσμο και τον τρόπο με τον οποίο δια της Γνώσεως θα σωθεί. Με πολύ μεγάλη συντομία, για τον Γνωστικιστή το κακό δεν ήλθε στον κόσμο από τον άνθρωπο. Ήλθε διότι ο δημιουργός αυτού του κόσμου δεν ήταν τέλειος αλλά ένας κατώτερος Θεός. Πριν ο μεγάλος Θεός-Πατέρας δημιουργήσει αυτό τον κόσμο, ένας άλλος Θεός κτίσμα του έκλεψε τα σχέδια για να γίνει αυτός κύριος της ορατής δημιουργίας. Όντας όμως κατώτερος δεν τα κατάφερε καλά. Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο απαγόρευσε την γνώση. Δεν ήθελε να μάθει ποτέ ο άνθρωπος την αλήθεια.

Κατά τους Γνωστικούς ο κατώτερος αυτός θεός είναι ο θεός της Π.Δ.. Και επειδή το κακό στον κόσμο οφείλεται στις ατέλειες ενός κατώτερου Θεού, ο Γνωστικισμός δεν είναι Μανιχαϊσμός. Εάν είχαμε δύο ισοδύναμους Θεούς δεν θα υπήρχε δυνατότητα σωτηρίας. Δυνατότητα σωτηρίας όμως υπάρχει, υπάρχει τρόπος να φθάσουμε προς τον Θεό-Πατέρα, και αυτή τη γνώση ήλθε να μας την προσφέρει ο όφης. Η προσφορά αυτής της γνώσεως του καλού και του κακού διήγειρε την μήνιν του δημιουργού ένεκα της οποίας ο άνθρωπος υποφέρει ακόμα περισσότερο. Παρά ταύτα, όμως, κατά τους Γνωστικούς, ο δρόμος της Γνώσεως και της σωτηρίας έχει ανοίξει. Οι νόμοι που έδωσε ο Γιαχβέ δια του Μωϋσέως, ως καταπιεστικοί προς τον άνθρωπο πρέπει να καταπατηθούν. Με αυτή ακριβώς την επανάσταση κατά του Θεού δημιουργού φθάνουμε στη σωτηρία.

Αλλά τότε γιατί οι Γνωστικοί είχαν την ιδέα ότι είναι Χριστιανοί; Η απάντηση είναι ότι πίστευαν ως Αυτόν τον οποίον ο Χριστός ονομάζει Πατέρα δεν ήταν ο Θεός της Π.Δ.. Πίστευαν δηλαδή ότι ο Χριστός ήταν ένας επαναστάτης κατά του Νόμου και γι' αυτό τον εσταύρωσαν οι Αρχιερείς των Εβραίων. Αλλά ο αληθινός Θεός-Πατέρας τον ανέστησε και

τον έφερε κοντά Του στους Ουρανοίς. Με τον ίδιο τρόπο θα σωθούν και αυτοί οι οποίοι δεν τηρούν τις ηθικές εντολές του Γιαχβέ. Αυτό κατά τους Γνωστικούς είναι το μυστικό της γνώσεως του καλού και του κακού. Ναι, οι ηδονές φθείρουν το σώμα, αλλά ακριβώς ένεκα αυτής της φθοράς και για τον γνωστικό λόγο που επιδίδεται ο άνθρωπος στις ηδονές, επιταχύνεται η συνάντηση του ανθρώπου με τον Θεό-Πατέρα και η σωτηρία του.

Ας συνοψίσουμε: (1) το κακό υπάρχει υπαιτιότητα του δημιουργού. (2) Η σωτηρία ξεκινά με τη γνώση της προέλευσης του κακού. (3) Ακολουθεί η πράξη, δηλαδή η συνειδητή επανάσταση κατά των νόμων και των δικαιωμάτων του καταχραστή Θεού και η καταπάτηση της εξουσίας του. (4) Ένεκα των παραπάνω έρχεται η σωτηρία, δηλαδή η ανύψωση του ανθρώπου και η συνάντησή του με τον Θεό-Πατέρα.

Ο Νεώτερος και ο Σύγχρονος Γνωστικισμός

Από αυτές τις βασικές θέσεις του αρχαίου Γνωστικισμού, ο Voegelin περνά στη σύνδεση με τον νεώτερο Γνωστικισμό. Οι αντίστοιχες θέσεις είναι οι εξής: (1') ο κόσμος είναι κακός ένεκα του κακού πολιτικού συστήματος και των παράλογων και αυθαίρετων εθίμων και ηθών της κοινωνίας. (2') Η απελευθέρωση και η πρόοδος του ανθρώπου έγκειται στη γνώση της ρίζας του κακού που ταλαιπωρεί τον άνθρωπο. Ο διαφωτισμένος άνθρωπος πρέπει να συνειδητοποιήσει ότι η υπάρχουσα κοινωνική και πολιτική κατάσταση δεν μπορεί να του δώσει τίποτε το ουσιαστικό. (3') Ακολουθεί η πράξη: τα κακώς κείμενα πρέπει να αποδομηθούν με τη σκέψη και την διάδοση των ιδεών. Να διαβρωθούν με την ανυπακοή. Και τέλος να καταστραφούν με την επαναστατική δράση. Το κακό πρέπει πλήρως να ξεριζωθεί για να ζήσει ο άνθρωπος τη ζωή που του αρμόζει. (4') Μετά την τελική μάχη και την τελική νίκη, ο ελεύθερος πλέον άνθρωπος θα αναπτύσσεται και θα ολοκληρώνεται μέσα από τις σωστές κοινωνικές σχέσεις.

Έχοντας τα παραπάνω υπ όψη μας, μπορούμε τώρα να δούμε και τον σημαντικό γεφυροποιό ρόλο των ιδεών του Ιωακείμ της Φιόρε από την αρχαιότητα προς τα σύγχρονα 'προοδευτικά' ρεύματα. Κατ' αρχάς, ο Ιωακείμ κατέβασε τον παράδεισο από την αιωνιότητα στην χρονικότητα, από τον ουρανό στη γη. Όστε η ζωή στη γη χωρίς το κακό είναι δυνατή. Ύστερα, αυτός ο παράδεισος θα έλθει μετά από κάποια μεγάλη μάχη με τις δυνάμεις του Αντίχριστου. Αν αντί για 'δυνάμεις του Αντίχριστου' διαβάσουμε 'δυνάμεις του κακού', έχουμε την ιδεολογική βάση όλων των 'προοδευτικών' επαναστατικών κινημάτων, ανεξάρτητα από το που το κάθε ένα από αυτά εντοπίζει το κακό. Τέλος, ακριβώς από το γεγονός ότι η κοινωνική ζωή στον επίγειο παράδεισο της Νέας Εποχής του Ιωακείμ θα είναι κάτι σαν σοσιαλιστική αναρχία, έπεται ότι το υπάρχον κοινωνικό

σύστημα υπάρχει ένεκεν της υπάρξεως του Αντίχριστου, δηλαδή του κακού στον κόσμο. Όταν το κακό καταργηθεί δεν θα υπάρχει λόγος ούτε για εξουσία, ούτε για εκκλησιαστική ιεραρχία, ούτε για ηθική. Όλα αυτά δεν θα χρειάζονται αφού ο άνθρωπος θα μεγαλώνει και θα ανατρέφεται με το σωστό πνεύμα. Με το Άγιο Πνεύμα στην περίπτωση του Ιωακείμ, με το πνεύμα των απελευθερωμένων κοινωνικών σχέσεων για τους πιο σύγχρονους.

Τώρα, επειδή γνωρίζουμε ότι δεν υπάρχει λύση του προβλήματος του κακού στον χρόνο, ο παράδεισος του νεώτερου Γνωστικού θα είναι κατ' ανάγκη ουτοπικός. Και ακριβώς επειδή είναι ουτοπικός, η όλη ιδέα πρέπει να συνοδεύεται από μια συνεχή δικαιολογία χρήσης βίας. Αρχικά η βία θα εφαρμοσθεί εναντίων αυτών που έχουν εντοπισθεί ως εχθροί του ανθρώπου και της προόδου. Εν συνεχεία όμως θα πρέπει διαρκώς να ανακαλύπτονται απομεινάρια εφόσον θα πρέπει να δικαιολογηθεί το γιατί ο υποσχεθείς παράδεισος δεν έγινε ακόμα πραγματικότητα. Και αυτό θα συνεχίζεται διότι καμία βία δεν μπορεί να δημιουργήσει κάτι που από τη φύση του είναι ουτοπικό. Έτσι λίγο πολύ και η Άννα Άρεντ εξηγεί το γιατί ένας διαρκής τρόμος για όλους είναι απαραίτητο συστατικό ενός ολοκληρωτικού συστήματος. Κανείς δεν μπορεί να ξέρει εάν την επαύριον δεν θα συμπεριληφθεί μεταξύ των υπευθύνων εχθρών της ανθρωπότητας.

Κατά τον Voegelin, ο νεώτερος Γνωστικιστής αρνείται να δεχθεί πως δεν υπάρχει λύση για την παρουσία του κακού σε αυτόν εδώ τον κόσμο. Ο Γνωστικιστής, κατά τον τεχνικό όρο που χρησιμοποιεί ο Voegelin, θέλει να ενσαρκώσει τα έσχατα, to immanentize the eschaton, να βιάσει μέσα στον χρόνο αυτό που μπορεί να υπάρξει μόνο εκτός χρόνου, στην αιωνιότητα. Κι όσο αυτό δεν γίνεται, τόσο η οργή του επαναστάτη Γνωστικιστή φουντώνει, και τόσο με μεγαλύτερη μανία ψάχνει να βρει για να ξεριζώσει τις εναπομένουσες ρίζες του κακού. Έτσι, όσο προχωράμε προς τον υποτιθέμενο παράδεισο, ο τρόμος μεγαλώνει.

Γνωρίζουμε λ.χ., πως το τελευταίο έτος της Γαλλικής επανάστασης ήταν αυτό που χαρακτηρίστηκε από τους ίδιους τους Γάλλους της εποχής ως Τρόμος (La Terreur). Αφού τα πράγματα δεν πήγαιναν πολύ καλά έπρεπε να πέσουν και άλλα κεφάλια. Η ιδεολογία της Γαλλικής επανάστασης στηρίχθηκε κυρίως πάνω στο «Κοινωνικό Συμβόλαιο» του Ρουσσώ κατά τον οποίο ο παράδεισος θα έλθει ότι ο κάθε άνθρωπος υποτάξει την θέλησή του στο γενικό ανθρώπινο θέλημα, στο θέλημα του λαού. Άρα, αν ο παράδεισος δεν έρχεται αυτό σημαίνει ότι κάποιοι δεν υποτάσσουν το θέλημά τους στο θέλημα του λαού. Αυτοί λοιπόν, για να λυθούν τα προβλήματα έπρεπε να εντοπισθούν και να εξαφανισθούν. Πώς όμως θα μπορούσε να εξαλειφθεί το ίδιον θέλημα άνευ της χάριτος του Θεού; Δικαίως λοιπόν, από μια άποψη, όλοι εθεωρούντο ένοχοι.

Πέραν του τρόμου υπήρχε και μηχανική λύση. Αν το σύστημα διακυβερνήσεως ήταν πλήρως μηχανοποιημένο, δεν θα υπήρχε χώρος για προσωπική κρίση, άρα δεν θα μπορούσε να παρεμβληθεί το ίδιο θέλημα του ανθρώπου. Το ιδεώδες κοινωνικό σύστημα για τον 'προοδευτικό' ουτοπιστή είναι το να παίρνονται όλες οι αποφάσεις μηχανικά από το σύστημα με βάση κάποια εξ αρχής αντικειμενικά κριτήρια. Είναι νομίζω προφανές ότι σε αυτού του είδους τον επίγειο παράδεισο ο αληθινός άνθρωπος καταργείται.

Αυτός σε πολύ γενικές γραμμές ήταν ο Γαλλικός Ιακωβινισμός ο οποίος απετέλεσε πηγή έμπνευσης τόσο για τον Ναζισμό όσο και τον Μπολσεβικισμό.

Ο Voegelin διακρίνει την παραδοσιακή φιλοσοφία από τον Γνωστικισμό. Στην παραδοσιακή φιλοσοφία (Πλατωνισμό, Αριστοτελισμό, Στωικισμό, Σχολαστικισμό), ο φιλόσοφος θέλει να γνωρίσει το είναι για να ενταχθεί σε αυτό ο άνθρωπος αρμονικά. Το νόημα της ζωής βρίσκεται στην προσπάθεια για αυτή την εναρμόνιση. Αντίθετα, ο Γνωστικιστής θέλει να γνωρίσει τον κόσμο μόνο και μόνο για να τον αλλάξει σύμφωνα με τις δικές του ιδέες για τον επίγειο παράδεισο. Την αντίληψη ακριβώς αυτή εκφράζει ο Μαρξ στην γνωστή 11^η θέση του στον Feuerbach:

Οι φιλόσοφοι μέχρι σήμερα προσπάθησαν να ερμηνεύσουν τον κόσμο. Το ζητούμενο είναι να τον αλλάξουμε.

Δυο Σκέψεις περί Voegelin

Ο Voegelin πιστεύει ότι γνωρίζει τη ρίζα του κακού της σύγχρονης εποχής και προτείνει μια λύση. Σύμφωνα με τα παραπάνω η λύση είναι απλή. Μην σκέπτεστε ότι μπορεί να ζήσετε σε αυτόν τον κόσμο σαν σε παράδεισο. Μην προσπαθείτε να φέρετε τον ουράνιο παράδεισο στη γη. Είναι σημαντικό να νοηματοδοτείτε τη ζωή με βάση υπερβατικές αρχές. Τίθεται όμως και το κριτικό ερώτημα: αν ο Voegelin γνωρίζει τη ρίζα του κακού, και γνωρίζει επίσης τον τρόπο αντιμετώπισής του, δεν πέφτει και αυτός στο ίδιο λάθος του γνωστικισμού; Σίγουρα, ως 'συντηρητικός', ο Voegelin δεν μιλάει για ανατροπές, επαναστάσεις και βία. Αρχικά ο Voegelin θεωρήθηκε από πολλούς ως χριστιανός πολιτικός φιλόσοφος. Δεν είναι, και τα αποσπάσματα που παραθέτουμε στο συμπλήρωμα το δείχνουν. Προς τι τότε η αναδρομή σε υπερβατικές αρχές; Μοιάζει σαν να θέλει να χρησιμοποιήσει τον χριστιανισμό προς όφελος μιας καλής πολιτικής φιλοσοφίας.

Όπως τα αποσπάσματα στο 'Συμπλήρωμα' παρακάτω δείχνουν, ο Voegelin φαίνεται να πιστεύει ότι από κάθε θρησκεία μπορεί λίγο πολύ να βγει το ίδιο πολιτικό όφελος: να διατηρήσει δηλαδή μια κανονική κοινωνική ζωή ακόμα και σε πολύ αντίξοες συνθήκες. Αλλά τότε οι

αναφορές του στον Χριστιανισμό ως πηγή άντλησης αξιών για την αντιμετώπιση του κακού στον κόσμο ήταν απλώς και μόνο παραδειγματικές και όχι ουσιαστικές. Ίσως να έχει δίκιο με την εξής έννοια. Αν μόνη και αποκλειστική μέριμνά μας είναι να αντιμετωπίσουμε το αναπόφευκτο κακό σε αυτόν εδώ τον κόσμο, ίσως η κάθε θρησκεία να μπορεί να λειτουργεί ικανοποιητικά. Για τον Voegelin το ζητούμενο είναι η επιτυχής και παραγωγική ενσωμάτωση του ανθρώπου στον κόσμο. Αυτό όμως για τον Χριστιανό είναι πολύ λίγο.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ: ΜΕΤΑΦΡΑΣΜΕΝΑ ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΑ ΑΠΑΝΤΑ ΤΟΥ VOEGELIN

ΠΕΡΙ ΚΟΣΜΟΛΟΓΙΚΩΝ ΠΟΛΙΤΙΣΜΩΝ (On Cosmological Cultures)

Οι κοσμολογικοί πολιτισμοί δεν βρίσκονται στο χώρο μιας ακατέργαστης 'ειδωλολατρίας', 'πολυθεϊσμού', ή 'παγανισμού', αλλά είναι τόποι υψηλού επιπέδου μυθικής φαντασίας, ικανής για την εξεύρεση των κατάλληλων συμβόλων αναφορικά με συγκεκριμένες ή τυπικές περιπτώσεις θείας παρουσίας σε ένα κόσμο στον οποίο η θεία πραγματικότητα είναι πανταχού παρούσα. Επιπρόσθετα, οι συμβολιζόμενες περιπτώσεις δεν βιώνονται αποκομμένα και παράξενα, σαν η κάθε μία περίπτωση να αποτελεί το δικό της είδος πραγματικότητας, αλλά με τρόπο καθορισμένο ως 'οι θεοί', δηλαδή, ως παρουσιάσεις την μίας θείας πραγματικότητας η οποία συγκροτεί και διαπερνά τον κόσμο. Αυτή η συνείδηση της θείας ενότητας (oneness) πίσω από την ύπαρξη πολλών θεών μπορεί να εκφρασθεί μέσω έργων μυθικής σκέψης περί θεογονίας και κοσμογονίας οι οποίες συμπυκνωμένα συμβολίζουν τόσο την ενότητα της θεότητας όσο και την ενότητα του κόσμου τον οποίο αυτή δημιούργησε. Μπορούμε να πούμε ότι οι θεοί ενός κοσμολογικού πολιτισμού έχουν μια ειδική κοντινή και μια βαθιά καθολική παρουσία. Πρόκειται για συγκεκριμένες θεότητες οι οποίες μετέχουν σε μια καθολική θεία πραγματικότητα.

ΑΠΑΝΤΑ Τομ. 12 ΤΟ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟ ΚΑΙ Ο ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ & III σ 195-196 (CW Vol 12 THE GOSPEL AND CULTURE & III, , pp 195-196).

Σχόλιο: Πρόκειται για συγκρητιστική προσέγγιση; Αν ο πολυθεϊσμός στην ουσία είναι βίωμα μίας θείας πραγματικότητας ή ενότητας, πόσο αυτό απέχει από το να πούμε ότι και στον πολυθεϊσμό τον ένα αληθινό Θεό βιώνουν; Υποθέτω ότι ο Voegelin έχει δίκιο να λέει ότι από τους πολλούς θεούς η συνείδηση του ανθρώπου συλλαμβάνει κάτι σαν μια θεία ενότητα την οποία προσπαθεί να επεξεργασθεί η μυθική

φαντασία και σκέψη. Παρά ταύτα, άλλο θεία ενότητα και άλλο ένας προσωπικός Θεός, και άλλο ένας προσωπικός Τριαδικός Θεός.

ΠΕΡΙ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑΣ ΚΑΙ ΒΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΞΕΛΙΞΗΣ ΣΤΑ ΣΧΟΛΕΙΑ

Παρουσιάζονται κάποιες αστείες καταστάσεις. Σήμερα στην Καλιφόρνια υπάρχει μια αντιπαράθεση μεταξύ των θεολόγων που διαβάζουν κατά γράμμα την Αγία Γραφή περί της Πρόνοιας του Θεού (literalists or providentialists), και των θεωρητικών της Βιολογίας. Και βρίσκεις στα σχολικά βιβλία και τη Γένεση και την Δαρβινική εξέλιξη ως δύο 'θεωρίες' της εξέλιξης. Μπορείτε να δείτε τι αυτό σημαίνει; Οι Φονταμενταλιστές θεολόγοι στην Καλιφόρνια (ο φονταμενταλισμός ήταν καλά εδραιωμένος κατά τις αρχές του αιώνα), δεν γνωρίζουν τι είναι μύθος. Πιστεύουν ότι πρόκειται περί θεωρίας. Βρίσκονται σε άγνοια.

Αλλά και οι θεωρητικοί της βιολογίας δεν γνωρίζουν ότι ο Καντ έχει αναλυτικά εξηγήσει το γιατί κάποιος δεν μπορεί να έχει μια θεωρία εξέλιξης για τα ίδια τα πράγματα καθαυτά (immanentist theory). Μπορούμε να έχουμε εμπειρικές παρατηρήσεις αλλά όχι μια γενική θεωρία εξέλιξης διότι η ακολουθία των μορφών είναι ένα μυστήριο.⁴ Απλώς συμβαίνει έτσι όπως συμβαίνει. Δεν μπορείς να την εξηγήσεις με κάποια θεωρία. Ο κόσμος δεν μπορεί να εξηγηθεί. Πρόκειται περί μυθικού προβλήματος. Άρα, και στη θεωρία της εξέλιξης υπάρχει μια σημαντική μυθική διάσταση.

Κατά συνέπεια, τόσο οι θεωρητικοί της εξέλιξης όσο και οι φονταμενταλιστές θεολόγοι είναι αγράμματοι. Αυτό το επίπεδο αγραμματοσύνης είναι που διδάσκεται στα σχολικά εγχειρίδια ως 'δύο θεωρίες'-καμία από τις οποίες δεν είναι θεωρία.

ΑΠΑΝΤΑ τομ. 33 Το Δράμα της Ανθρωπότητας Συζητήσεις, Ο Μύθος ως Περιβάλλον, σ. 307 III, (CW Vol. 33 The Drama of Humanity Conversations, III, Myth as Environment, p. 307).

Σχόλιο: Αποτελεί γενική αρχή της μετανεωτερικότητας ότι δεν υπάρχει αλήθεια, και ότι τα πάντα, τόσο η θρησκεία όσο και η επιστήμη αποτελούν μυθικές διεργασίες. Το παραπάνω λοιπόν απόσπασμα

⁴ Εννοεί ότι η αλληλουχία των μορφών εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από την συνθετική λειτουργία της συνείδησης η οποία πάει πολύ πιο πέρα από αυτό που δια των αισθήσεων μας δίδεται από τον πραγματικό κόσμο. Λόγω αυτής της συνθετικής λειτουργίας δεν μπορούμε να ξέρουμε μετά βεβαιότητας τι συνεισφέρει η συνείδηση ώστε να το ξεχωρίσουμε και να μείνουμε με αυτό που μας δίδεται από τον πραγματικό κόσμο. Δεν μπορούμε δηλαδή να κάνουμε αυτό που κάνουμε με ένα όργανο όταν ξέρουμε τα λάθη τα οποία η λειτουργία του εισάγει. Το προϊόν λοιπόν της γνώσεως είναι αποτέλεσμα συνέργειας μεταξύ της φυσικής αιτιότητας και της συνθετικής λειτουργίας της συνείδησης.

αποτελεί έκπληξη διότι στα πρώτα έργα του ο Voegelin φαινόταν ένας εξαιρετικά ευφυής παραδοσιακός φιλόσοφος και μακριά από επικίνδυνους νεωτερισμούς. Μια και αναφέρει τον Kant, ο ίδιος ο Kant ποτέ δεν θα μπερδευε επιστήμη και μυθική διεργασία. Η έννοια της θεωρίας δεν αναιρείται στη φιλοσοφία του Kant. Απλώς δεν θεωρεί πως μιλάει για την φυσική πραγματικότητα καθαυτή. Αλλά γιατί αυτό διαγράφει κάθε διαφορά μεταξύ επιστημονικής θεωρίας και μύθου;

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΧΙΤΛΕΡ ΩΣ ΕΚΠΡΟΣΩΠΟΥ ΤΟΥ ΓΕΡΜΑΝΙΚΟΥ ΛΑΟΥ

Το φαινόμενο του Χίτλερ δεν εξαντλείται στο πρόσωπό του. Η επιτυχία του θα πρέπει να γίνει κατανοητή μέσα στα πλαίσια μιας ηθικά και διανοητικά κατεστραμμένης κοινωνίας στην οποία προσωπικότητες που αλλιώς θα ήταν αποτρόπαιες και περιθωριοποιημένες ανέρχονται στην εξουσία επειδή τέλεια εκπροσωπούν τον λαό που τους θαυμάζει.

Αυτοβιογραφικοί Στοχασμοί Άπαντα, τομ. 34 Κεφάλαιο 5 Stefan George and Karl Kraus, σ. 46 (Autobiographical Reflections CW Vol 34, Chapter 5 Stefan Georg και Karl Kraus, p 46.

Σχόλιο: Υπάρχουν επίσης και λαοί που θαυμάζουν τους παραπάνω λαούς και θέλουν πολύ να τους μιμηθούν!

ΠΕΡΙ ΙΔΕΟΛΟΓΩΝ-ΟΙ ΟΠΟΙΟΙ ΚΑΤΑ ΤΑ ΑΛΛΑ ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΕΝΤΕΛΩΣ ΗΛΙΘΙΟΙ

Όλες οι ιδεολογίες, θετικιστικές, Μαρξιστικές, ή Εθνικοσοσιαλιστικές, καταγίνονται με πάθος σε κατασκευές οι οποίες διανοητικά δεν στέκουν. Αυτό εγείρει την ερώτηση όσον αφορά το γιατί άνθρωποι οι οποίοι δεν είναι τελείως ηλίθιοι, και οι οποίοι έχουν τις δευτερεύουσες αρετές της εντιμότητας στην καθημερινή τους ζωή, παραδίδονται στην διανοητική ανεντιμότητα μόλις αγγίξουν τα όρια της επιστήμης.

Για το ότι η ιδεολογία είναι φαινόμενο διανοητικής ανεντιμότητας δεν υπάρχει καμία αμφιβολία. Διότι ύστερα από την υποβολή τους σε κριτική βάσανο, όποιος θέλει να διαβάσει την βιβλιογραφία γνωρίζει το πώς και το γιατί δεν στέκουν. Εάν παρά ταύτα κάποιος εξακολουθεί να παραμένει προσκολλημένος σε αυτές, η προφανής υπόθεση θα πρέπει να είναι ότι είναι διανοητικά ανέντιμος.

Αυτό το φαινόμενο ανοιχτής διανοητικής ανεντιμότητας εγείρει ερώτημα για τους λόγους για τους οποίους κάποιος παραδίδεται σε αυτήν. Πρόκειται για ένα γενικό πρόβλημα το οποίο στα τελευταία μου χρόνια

απέτισε πολύπλοκη έρευνα για την εξακρίβωση της φύσης, των αιτιών και της εμμονής σε καταστάσεις αποξένωσης.

ΑΥΤΟΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟΙ ΣΤΟΧΑΣΜΟΙ ΑΠΑΝΤΑ Τομ. 34 Κεφ. 14 Περί Ιδεολογίας, Προσωπικής Πολιτικής, και Δημοσιεύσεων, σ. 73-74 (Autobiographical Reflections CW Vol 34 Chapter 14 Concerning Ideology, Personal Politics, and Publications, pp 73-74).

Σχόλιο: Εδώ ο Voegelin έχει 100% δίκιο. Συγχέει, βέβαια, την ιδεολογία με την επιστήμη, που δεν είναι το ίδιο, αλλά φαινόμενα διανοητικής ανεντιμότητας υπάρχουν και στην επιστήμη. Προφανώς, πρώτη από τους λόγους είναι η έπαρση την οποία καλλιεργεί η γνώση, ή και αντίστροφα, όταν λόγω έπαρσης κάποιος αναζητά τη γνώση. Σύμφωνα με τον Άγιο Μάξιμο τον Ομολογητή, όταν ο νους χρονίζει σε κάποιο από τα κτιστά, αυτό σημαίνει ότι υπάρχει κάποιο αντίστοιχο πάθος. Αλλά η κατασκευή μιας ιδεολογίας, ή ακόμη και μιας εμπειρικής θεωρίας ή ενός απλού πειραματικού αποτελέσματος απαιτεί πολυχρόνια προσήλωση στο αντικείμενο της μελέτης. Αυτό δεν είναι δυνατόν να γίνει χωρίς αγάπη για τα γήινα, και όταν υπάρχει αγάπη για τα γήινα δεν υπάρχει αγάπη για το Θεό αλλά πάθη που μολύνουν ακόμα και τα πλέον ουδέτερα εμπειρικά νοήματα.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΠΗΓΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΟΥ ΓΝΩΣΤΙΚΙΣΜΟΥ

Θέλω να υπογραμμίσω ότι ο Γνωστικισμός, όπως και η ιστορία του από την αρχαιότητα έως σήμερα, αποτελούν αντικείμενο μιας τεράστια αναπτυγμένης επιστήμης, και ότι η ιδέα ερμηνείας σύγχρονων φαινομένων ως γνωστικά φαινόμενα δεν είναι τόσο πρωτότυπη όσο μπορεί να φαίνεται στους άσχετους που μου έχουν εξασκήσει κριτική για αυτό.

... εάν είχα ανακαλύψει μόνος μου όλα τα ιστορικά και φιλοσοφικά προβλήματα για τα οποία μου ασκούν κριτική οι διανοούμενοι, θα ήμουν χωρίς αμφιβολία ο μεγαλύτερος φιλόσοφος στην ιστορία του ανθρώπου.

[Θα ήθελα να αναφέρω το σπουδαίο έργο του Ferdinand Christian Baur περί Die christliche Gnosis; Oder, die christliche Religionsphilosophie in ihrer geschichtlichen Entwicklung του 1835. Ο Baur ξεδίπλωσε την ιστορία του Γνωστικισμού από την αρχική Γνώση της αρχαιότητας, δια του Μεσαίωνα, μέχρι την φιλοσοφία της θρησκείας του Jakob Boehme, Schelling, Schleiermacher, και Hegel.]

Πριν δημοσιεύσω το οτιδήποτε όσον αφορά την εφαρμοσιμότητα των γνωστικών κατηγοριών στις νεώτερες ιδεολογίες, συμβουλευτήκα τους ειδικούς της εποχής μας στον Γνωστικισμό, ιδιαίτερα τον Henri Charles Puech στο Παρίσι, και τον Gilles Quispel στην Ουτρέχτη. Ο Puech το θεωρούσε αυταπόδεικτο ότι οι σύγχρονες ιδεολογίες είναι γνωστικοί

στοχασμοί. Και ο Quispel μου έκανε γνωστό τον Γνωστικισμό του Γιουνγκ για τον οποίο είχε ιδιαίτερο ενδιαφέρον.

ΑΥΤΟΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟΙ ΣΤΟΧΑΣΜΟΙ ΑΠΑΝΤΑ Τόμος 34 Κεφ. 17 Από τις Πολιτικές Ιδέες στα σύμβολα της εμπειρίας σ. 93 [οι αγκύλες από σ. 92] (ΑΥΤΟΒΙΟΓΡΑΦΙΚΑ REFLECTIONS CW Vol 34 Ch. 17 From Political Ideas to symbols of Experience p. 93 [in brackets from p. 92]).

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΒΕΒΗΛΗΣ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗΣ ΤΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

Όπως ανακάλυψα όταν έδωσα ένα εξαμηνιαίο μάθημα στο Μόναχο το 1964 με θέμα 'Ο Χίτλερ και οι Γερμανοί', είναι πολύ δύσκολη η κριτική συζήτηση γύρω από τις ιδέες του Εθνικοσοσιαλισμού. Ο λόγος είναι ότι στην περίπτωση του Εθνικοσοσιαλισμού και τα σχετικά κείμενα, βρισκόμαστε ακόμα πιο κάτω από το επίπεδο δυνατότητας λογικών επιχειρημάτων από ότι στην περίπτωση του Έγκελου και του Μαρξ.

Για να μπορέσει να αντεπεξέλθει κανείς με ρητορική αυτού του είδους, θα πρέπει πρώτα να αναπτύξει μία φιλοσοφία της γλώσσας, αντιμετωπίζοντας τα διάφορα προβλήματα συμβολισμού με βάση τη φιλοσοφική εμπειρία της ανθρωπότητας και τη διαστροφή αυτών των συμβόλων σε ένα βέβηλο επίπεδο από ανθρώπους οι οποίοι είναι εντελώς ανίκανοι να διαβάσουν μια φιλοσοφική εργασία. Ένας άνθρωπος σε αυτό το επίπεδο-το οποίο χαρακτηρίζω βέβηλο, και στο βαθμό που αυτό έχει κοινωνικές επιπτώσεις, οχλοκρατικό -δεν μπορεί να είναι αποδεκτός στη θέση του συνομιλητή παρά μόνο ως αντικείμενο επιστημονικής έρευνας.

Αυτά τα προβλήματα βεβήλωσης και οχλοκρατίας δεν θα πρέπει να αντιμετωπίζονται με ελαφρότητα. Δεν μπορεί κάποιος έτσι απλώς να τα αγνοήσει. Πρόκειται για σοβαρά προβλήματα ζωής και θανάτου επειδή οι βέβηλοι δημιουργούν και κυριαρχούν στο διανοητικό κλίμα μέσα στο οποίο γίνεται δυνατή η άνοδος στην εξουσία κάποιου σαν τον Χίτλερ.

Θα έλεγα λοιπόν, ότι στην Γερμανική περίπτωση, οι δολιοφθορείς της Γερμανικής γλώσσας στο λογοτεχνικό και δημοσιογραφικό επίπεδο, όπως χαρακτηρίστηκε και αναλύθηκε για πάνω από τριάντα χρόνια από τον Karl Kraus στους τόμους του Die Fackel, ήταν οι πραγματικοί εγκληματίες, αυτοί οι οποίοι ήσαν ένοχοι των θηριωδιών του Εθνικοσοσιαλισμού, οι οποίες ήταν δυνατές μόνο όταν το κοινωνικό περιβάλλον είχε τόσο πολύ καταστραφεί από τους βέβηλους έτσι ώστε κάποιος γνήσιος αντιπρόσωπος αυτού του βέβηλου πνεύματος θα μπορούσε να ανέλθει στην εξουσία.

Αυτοβιογραφικοί Στοχασμοί ΑΠΑΝΤΑ Τόμος 34, Κεφ. 14 Περί Ιδεολογίας, Προσωπικής Πολιτικής, και Δημοσιεύσεων. σ. 77-78 (Autobiographical Reflections CW Vol 34, Ch. 14 Concerning Ideology, Personal Politics, and Publications, pp 77-78).

Σχόλιο: Δολιοφθορείς της γλώσσας στο λογοτεχνικό και δημοσιογραφικό επίπεδο! Βεβήλωση της σκέψης, των συμβόλων, οχλοκρατία. Ό,τι συμβαίνει εδώ και πολύ καιρό στην Ελλάδα και όχι μόνο. Είναι δυνατόν ο Voegelin να μην αντιλαμβανόταν ότι όλα αυτά εξακολουθούσαν να λειτουργούν τόσο στην μεταπολεμική Γερμανία όσο και στην Αμερική και αλλού; Είπε κάποτε ο Kissinger ότι πρέπει να καταστραφεί η γλώσσα των Ελλήνων. Αυτό όμως ήδη γινότανε με τα Αγγλικά συστηματικά στα Αμερικανικά σχολεία. Ένας απόφοιτός Αμερικανικού λυκείου πρακτικά δεν μπορεί να διαβάσει ένα σοβαρό κείμενο. Το 50% περίπου των Αμερικανών είναι πρακτικά αγράμματοι. Με την κυριολεξία της λέξεως. Το 18% δεν μπορεί να διαβάσει τη λέξη STOP που είναι γραμμένη πάνω στο γνωστό οκτάγωνο σήμα της οδικής κυκλοφορίας. Πώς είναι δυνατόν να μπορούν να συνεχίζουν οι δολιοφθορείς της γλώσσας το έργο τους ανενόχλητοι;